

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલત, અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી અપીલ નં. ૧૦૧૬ સને ૨૦૦૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે.ઠાકર

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના અહેવાલદાતાઓને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે ?

૨. રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં?

૩. શું ન્યાયમુર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની ઉચીત નકલ જોવા ઈચ્છે છે?

૪. શું આ મામલે ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ની વ્યાખ્યા અંગે અથવા તેના અંતર્ગત કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાનૂની નોંધપાત્ર પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે?

૫. શું તેને સીવીલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે ?

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

અશોકકુમાર બાબાભાઈ પરમાર....સામાવાળા(ઓ)

=====

હાજરી:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે સરકારી વકીલ શ્રીમતી સી.એમ. શાહ

શ્રી સિદ્ધાર્થ એચ. દવે, વકીલ, સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) તરફે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી કે.જે.ઠાકર

તારીખ: ૧૮/૦૧/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અપીલ દ્વારા, અપીલકર્તા— રાજ્યએ વિદ્વાન ખાસ ન્યાયાધીશ, ત્રીજી ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલતના ચુકાદા અને આદેશને પડકાર્યો છે, મહેસાણા, તારીખ : ૧૭.૦૫.૨૦૦૩, સ્પેશિયલમાં આપેલ એ.સી.બી. કેસ નં. ૩/૧૯૯૬, જેના દ્વારા, વિદ્વાન નીચલી અદાલતે મૂળ આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો — તે અહીંના પ્રતિવાદીને, કલમો હેઠળના આરોપોમાંથી ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૩(૧)(સી) (૧-૨-૩) અને કલમ ૧૩(૨).

૨. ફરિયાદ પક્ષના કેસની, નીચલી અદાલત સમક્ષ રજૂ કર્યા મુજબની ટૂંકી હકીકત એ મુજબ છે કે, અહીંના મૂળ આરોપી-પ્રતિવાદી, સંબંધિત સમયે, વિસનગર પોલીસ સ્ટેશનમાં બિનહથિયારી હેડ કોન્સ્ટેબલ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, જ્યારે, મૂળ ફરિયાદી-દશરથભાઈ શામળભાઈ ચૌધરી મહેસાણા અને વિસનગર વચ્ચે મુસાફરોને લઈ જતી મેટાદોર ચલાવતા હતા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, ટ્રાફિક પોલીસ ફરિયાદીના વાહનને રોકે નહીં અથવા ટ્રાફિકના નિયમોના ભંગ બદલ કોઈ મેમો ન આપે તે હેતુથી, અહીંના આરોપીએ, તારીખ ૧૪.૧૧.૧૯૯૫ ના રોજ તેમને બે અઠવાડિયા સુધી કોઈપણ અડચણ વિના વાહન ચલાવવા માટે રૂ. ૪૦/- ચૂકવવા અને બીજા દિવસે, એટલે કે તારીખ ૧૫.૧૧.૧૯૯૫ ના રોજ દિવાળીની ભેટ (બોણી) પેટે રૂ. ૧૦૦/- ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. આથી, ફરિયાદીએ એ.સી.બી.ના અધિકારીઓને ફરિયાદ કરી અને છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. પછી, તારીખ ૧૫.૧૧.૧૯૯૫ ના રોજ, નક્કી થયા મુજબ ફરિયાદીએ આરોપીને રૂ. ૪૦/- આપ્યા અને આરોપી એ.સી.બી.ના અધિકારીઓ દ્વારા પકડાઈ ગયા હતા અને તેમની સામે ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. તેના અનુસંધાનમાં, પૂરતા પુરાવા મળતા અને આરોપી સામે કામ ચલાવવા માટે જરૂરી મંજૂરી મેળવ્યા બાદ, આરોપી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ આરોપનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. મુકાદમા સમયે, આરોપીએ ગુનો કબૂલ ન કરતા અને મુકાદમો ચલાવવાની માંગણી કરતા, કેસને સુનાવણી માટે સક્ષમ અદાલત સમક્ષ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૩. ઇન્સાફી કાર્યવાહી દરમિયાન, ફરિયાદ પક્ષે, પોતાના કેસના સમર્થનમાં, ફરિયાદી, પંચ, દરોડો પાડનાર અધિકારી અને તપાસ અધિકારી સહિત ચાર સાક્ષીઓને તપાસ્યા હતા.

૪. તે ઉપરાંત ફરિયાદ પક્ષે પોતાનો કેસ શંકા રહિત રીતે સાબિત કરવા માટે ફરિયાદીની મૂળ ફરિયાદ (આંક- ૧૮), ટ્રેપનું પંચનામું (આંક- ૨૨), જમી મેમો (આંક- ૨૩) વગેરે જેવા કુલ ૩૧ દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા.

૫. સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા બાદ અને રેકર્ડ પરની સામગ્રી વાંચાણે લીધા બાદ, નીચલી અદાલતે વિવાદી હુકમ પસાર કર્યો હતો. આથી, હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૬. અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફે વિજ્ઞાન એ.પી.પી.શ્રીએ, જોરદાર રજૂઆત કરી કે નીચલી અદાલતે વિવાદી ચુકાદો અને આદેશ પસાર કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી

છે, કારણ કે તે રેકર્ડ પરના પુરાવાની તેની યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે ફરિયાદી દ્વારા તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓના પુરાવા તેમજ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજી પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા, નીચલી અદાલતે આરોપીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો માટે દોષિત ઠેરવવો જોઈતો હતો. તેથી, તેમણે અપીલ મંજૂર કરવા માટે પ્રાર્થના કરી.

૭. બીજી તરફ, આરોપી-પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી દવેએ અપીલનો વિરોધ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે નીચલી અદાલતે રેકર્ડ પરની સમગ્ર સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા પછી આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂક્યો છે, અને તેથી, આ અદાલત દ્વારા કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી અને અપીલ રદ કરવામાં આવે.

૮. મેં અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. તેમજ મૂળ આરોપી તરફે વિદ્વાન વકીલશ્રીને સાંભળ્યા છે અને તેમની મદદથી રેકર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે.

૯. હાલના કેસમાં, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એ છે કે અહીંના આરોપી, જે વિસનગરમાં બિનહથિયારી હેડ કોન્સ્ટેબલ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, તેમણે મૂળ ફરિયાદીને મુસાફરોને લઈ જવા માટે તેમની મેટાડોર કોઈપણ અડચણ વિના ચલાવવા દેવા માટે ગેરકાયદેસર પરિતોષની માંગણી કરી હતી. તે સંદર્ભમાં, અહીં, ફરિયાદીના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરવો સુસંગત રહેશે, જેમને બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૧ તરીકે તપાસવામાં આવ્યા હતા. બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૧ એ તેમની જુબાની (આંક- ૧૭) માં જણાવ્યું હતું કે અહીંના આરોપી તેમને હેરાન કરતા હતા અને તેમનું વાહન કોઈપણ અડચણ વિના ચલાવવા દેવા માટે તેમની પાસેથી પૈસાની માંગણી કરતા હતા. જોકે, ફરિયાદીએ તેમની ફરિયાદમાં જણાવ્યું છે કે મહેસાણા એસ.ટી. બસ સ્ટોપ અને વિસનગર-સવાળા દરવાજા (ગેટ) પર ફરજ બજાવતા પોલીસ કર્મચારીઓ ગેરકાયદેસર પરિતોષ માટે તેમને હેરાન કરતા હતા. ફરિયાદીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે વિસનગરમાં હાલના આરોપી અને એક કચુમભાઈ, જેઓ પણ પોલીસ કર્મચારી છે, તેઓ તેમનું વાહન અડચણ વિના ચલાવવા દેવા માટે તેમની પાસેથી ગેરકાયદેસર પરિતોષની માંગણી કરતા હતા. આમ, ફરિયાદીની જુબાની મુજબ, હાલના આરોપી સિવાય અન્ય પોલીસ કર્મચારીઓ પણ તેમની પાસેથી ગેરકાયદેસર પરિતોષની માંગણી કરી રહ્યા હતા. જોકે, ફરિયાદીએ તેમની ઊલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું કે, હાલના આરોપી સિવાય, તેમને અન્ય કોઈ પોલીસ કર્મચારી સાથે કોઈ વિવાદ નહોતો. તેથી, નીચલી અદાલતે અવલોકન કર્યું કે, ભલે ફરિયાદીએ બે પોલીસ કર્મચારીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધાવી હતી, તેમ છતાં, તેમણે તેમની જુબાનીમાં

ફક્ત હાલના આરોપીને જ નિશાન બનાવ્યા હતા. આથી, નીચલી અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું કે ઉપરોક્ત પરથી, એવું કહી શકાય નહીં કે છટકું ફક્ત હાલના આરોપી માટે જ ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. વધુમાં, ફરિયાદી (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૧), પંચ (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૨), રેડિંગ અધિકારી (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૩) ના પુરાવા મુજબ, છટકું વિસનગર-સવાળા દરવાજા (ગેટ) પર ગોઠવવામાં આવ્યું હતું, જે એક જાહેર સ્થળ છે અને છટકાના સમયને જોતાં, તે સમયે, ભારે ટ્રાફિક અને ભારે ભીડ હોવાની સંભાવના છે. આમ, તે સ્વાભાવિક છે કે આરોપી, જે ગણવેશમાં હતા, તે સમયે અને તે સ્થળે ફરિયાદીને લાંચ આપવા માટે બોલાવે નહીં. તેથી, ફરિયાદ પક્ષની આપેલ સ્થળે અને સમયે છટકું ગોઠવવા વિશેની વાત શંકા ઊભી કરે છે. હવે, ફરિયાદીના પુરાવા મુજબ, નિયત સમયે, જ્યારે તેઓ આરોપી પાસે ગયા અને તેમને દિવાળીની ભેટ (બોણી) વિશે પૂછ્યું, ત્યારે આરોપીએ તેમને તે આપવા માટે કહ્યું, અને તેથી, ફરિયાદીએ તેમને રૂ. ૧૦/- ના દરની ચાર ચલણી નોટો આપી, જે આરોપીએ તેમના જમણા હાથથી સ્વીકારી અને તેમના ટ્રાઉઝરના જમણી બાજુના ખિસ્સામાં મૂકી દીધી. આની વિરુદ્ધ, હવે, જો આપણે પંચ સાક્ષીના પુરાવાની તપાસ કરીએ, જેમને બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૨ તરીકે તપાસવામાં આવ્યા હતા, તો તેમણે જણાવ્યું છે કે જ્યારે ફરિયાદીએ આરોપીને દિવાળીની ભેટ (બોણી) વિશે પૂછ્યું, ત્યારે આરોપીએ જણાવ્યું કે તેઓ ભેટ (બોણી) સ્વીકારતા નથી અને આરોપીએ તેમની (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૨ ની) હાજરીમાં કોઈ પૈસાની માંગણી કરી ન હતી તે હકીકત હોવા છતાં,

ફરિયાદીએ પોતાની જાતે રૂ. ૧૦/- ના દરની ચાર ચલણી નોટો આરોપીને આપી હતી. વધુમાં, બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૨ ના પુરાવા મુજબ, ગુનાના સ્થળે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી અને તે રેસ્ટ હાઉસ ખાતે કરવામાં આવી હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, 'માંગણી' ના પાસા પર ફરિયાદી (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૧) અને પંચ (બચાવપક્ષના સાક્ષી - ૨) ના પુરાવામાં મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ છે. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના પાસા પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોની કસોટી પર આ બાબતને જોવાની રહેશે.

૧૦. નીચલી અદાલત દ્વારા અપાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત સમક્ષ અપીલની સુનાવણીને નિયંત્રિત તથા નિયમિત કરનારા સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક ચુકાદાઓમાં અત્યંત સંક્ષિપ્ત રીતે સ્પષ્ટ કર્યા છે. “એમ.એસ. નારાયણ મેનન @ મણિ વિ. રાજ્ય કેરળ અને અન્ય” ના કેસમાં, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. નિર્ણયના પરા પૃષ્ઠમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ નોંધ્યું છે;

પૃષ્ઠ. કોઈપણ સ્થિતિમાં, વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારો સામેની અપીલ તરીકે માનીને અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી હોય તો હકીકતમાં તેણે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હતો. નિર્દોષ છૂટકારાના

ચુકાદા સામે અપીલીય અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થિર સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ હતા કે જ્યાં બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલીય અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૧. વધુમાં, “ચંદ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય” ના મામલામાં, જે (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં નોંધાયેલ છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રતિપાદિત કર્યા હતા;

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા વિચારાધીન મત મુજબ, અપીલ અદાલતના અધિકારો અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલનો વિચાર કરતી વખતે, પ્રકાશમાં આવે છે;

[૧] અપીલ અદાલતને નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશનો આધાર બનેલા પુરાવાની સમીક્ષા, પુનર્મૂલવણી અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ એવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે, તથ્ય અને કાનૂન એમ બંને પ્રશ્નો અંગે, પોતાનું સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે.

[૩] “પર્યાપ્ત અને અનિવાર્ય કારણો”, “સારા અને પૂરતા આધાર”, “અત્યંત મજબૂત પરિસ્થિતિઓ”, “તર્કવિરુદ્ધ નિષ્કર્ષો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવી વિવિધ અભિવ્યક્તિઓનો આશય નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વિસ્તૃત સત્તાઓને સંકુચિત કરવાનો નથી. આવી વાક્યરચનાઓ વધુ કરીને “ભાષાના અલંકારો”ની પ્રકૃતિની છે; તે અપીલ અદાલતની નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યેની અનિચ્છાને જોર આપવાના હેતુથી છે, ન કે અદાલતની પુરાવાની સમીક્ષા કરીને પોતાનું નિષ્કર્ષ પર આવવાની સત્તાને મર્યાદિત કરવા માટે.

[૪] જોકે, અપીલ અદાલતે આ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કેસમાં આરોપીના પક્ષમાં ઢિગુણો અનુમાન રહે છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત અનુસાર નિર્દોષતાનું અનુમાન તેને પ્રાપ્ત છે, કારણ કે સક્ષમ કાનૂની અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવે છે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવી લેતાં, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને દઢ બને છે.

[૫] જો રેકૉર્ડ પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૨. અત્રે, એ સ્થિતિ સિદ્ધાંત છે કે અપીલીય સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, જો કે રેકૉર્ડ પરની સાક્ષ્યતા આધારે બે વાજબી દૃષ્ટિકોણો / નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો અપીલીય અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો નિષ્કર્ષ હસ્તક્ષેપ કરીને વિશ્લેષિત કરવો નહીં.

૧૩. “રાજ્ય ગોવા વિ. સંજય ઠાકરાન તથા અન્ય” ના કેસમાં પણ, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં પ્રકાશિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું પુનરોચ્ચારણ કર્યું છે. તે ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૬ માં અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે અપીલમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં, જો સુધી નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન થયો હોય અને પહોંચેલા નિષ્કર્ષ પર કોઈ પણ વાજબી વ્યક્તિ પહોંચી શકતી ન હોય અને, તેથી, તે નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ

ગણવો પડે. માત્ર એટલા માટે કે બે મત શક્ય છે, અપીલ અદાલત એવો મત સ્વીકારશે નહીં જે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉથલાવી દે. તેમ છતાં, જો અપીલ અદાલતનું એવું મંતવ્ય હોય કે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચાચેલો નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા રેકૉર્ડ પરની મહત્વની પુરાવાઓને અવગણ્યાં છે, તો અપીલ અદાલતને પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવાનો અધિકાર છે. આવા સંજોગોમાં, ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે, રેકૉર્ડ પર મુકાયેલ સામગ્રીના આધારે પુરાવાનું પુનર્મૂલવણી કરવાનું અને તપાસવાનું કે આરોપિત પૈકી કોઈ પણ વ્યક્તિ તેના પર આરોપ મૂકાયેલા ગુનાના આચરણ સાથે સંકળાયેલી છે કે નહીં, અપીલ અદાલત પર ફરજ નાંખવામાં આવે છે.

૧૪. સમાન સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે “ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્યો”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩ તથા “ગિરજા પ્રસાદ (મૃતક) વારસદાર દ્વારા વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯ ના પ્રકરણોમાં પ્રતિપાદિત કર્યો છે. આથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થિર છે.

૧૫. “લૂના રામ વિ. ભુપત સિંહ અને અન્ય” ના કેસમાં, જે (૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું વર્ણન સ્પષ્ટપણે વિશ્વસનીય નહોતું. કહેવાતા કેટલાક ચશ્મદીદ સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃતકનું મૃત્યુ આરોપીઓમાંથી એક દ્વારા તેના પગના ગાઠને વાળી દેવામાં આવી હોવાથી થયું હતું. અન્યોએ કહ્યું હતું કે તેનું ગળું દબાવીને હત્યા કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર તથા સાક્ષીઓની તપાસ કરનાર તબીબે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે બસ ચાલુ સ્થિતિમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવું શક્ય નથી.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલના પરિમાણોને ધ્યાનમાં લેતા, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા ઇચ્છુક નથી. વડી અદાલતનો દષ્ટિકોણ તર્કવિરુદ્ધ કહેવાય તેમ નથી અને પુરાવાના આધારે શક્ય દષ્ટિકોણ છે.”

૧૬. સર્વોચ્ચ અદાલતના “મૂક્કીઆહ અને અન્ય વિ. રાજ્ય, પ્રતિનિધિત્વ ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ, તમિલનાડુ”ના કેસમાં આપેલ તાજેતરના નિર્ણયમાં પણ, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧ માં પ્રસિદ્ધ થયો છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા જ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

જ. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ તથા બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને, તેમની સામે મૂકાયેલા આરોપોના સંબંધમાં આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, ઉપરોક્ત નિર્ણયને પલટાવી દીધો અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨, કલમ ૩૪ સાથે વાંચતાં, આરોપીઓને દોષિત ઠરાવ્યા તથા આજીવન કઠોર કારાવાસની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં ફેરવીને વડી અદાલતે પોતાની અધિકારિતા કરતાં વધુ પગલું લીધું છે, તેથી આવો નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે દાખલ થયેલી અપીલમાં વડી અદાલતનો વ્યાપ અને અધિકાર શું છે તેની તપાસ કરીએ. આ અદાલતે નિર્ણયોનો એક શ્રેણીમાં વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનું અવલોકન

કરવા અને જરૂર પડ્યે તેની પુનર્મૂલવણી કરવા માટે પણ અધિકૃત હતી તથા બાધ્ય પણ હતી; તેમ છતાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો નિર્ણય લેતી વખતે અદાલતે રેકૉર્ડ પુરાવાના આધારે દોષ અંગે સંપૂર્ણ નિશ્ચિતતા મેળવવી જોઈએ, માત્ર એટલા કારણો નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ શક્ય અથવા જુદો દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકે છે. ઉપરોક્ત બાબત સિવાય, અપીલના વિચારણાના વ્યાપ અને ઊંડાણના પ્રશ્નમાં, અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે, માત્ર એટલા કારણો કે એક અપીલ દોષસિદ્ધિ સામે હતી અને બીજી નિર્દોષ છૂટકારા સામે, અભિગમમાં કોઈ ભેદભાવ અથવા ફરક કલ્પાયેલો નથી. [વિદે રાજ્ય રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસસીસીપ૭૩]

૧૭. એ પણ સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિ છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના અપીલોમાં, જ્યારે નીચેની અદાલતે આપેલા કારણો ન્યાયસંગત અને યોગ્ય જણાય છે, ત્યારે અપીલીય અદાલતને ચુકાદાનું પુનર્લેખન કરવાની કે નવાં તર્કો આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. એવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે “કર્ણાટક રાજ્ય વિ. હેમારેડ્ડી” ના મામલે, એર ૧૯૮૧, એસ.સી. ૧૪૧૭ માં પ્રસ્થાપિત કર્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે;

...આ અદાલતે ગિરિજાનંદિની દેવી વિ. બિગેન્દ્રનંદિની ચૌધરીમાં (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩:(એઆઈઆર ૧૯૬૭ એસસી ૧૧૨૪) અવલોકન કર્યું છે કે અપિલીય અદાલતનું પુરાવા અંગેનું કર્તવ્ય પુરાવાના વર્ણનને ફરીથી રજૂ કરવાનું કે નીચલી અદાલતે આપેલ કારણોને પુનરાવર્તિત કરવાનું નથી; જે અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ છે, તેના દ્વારા આપેલ કારણો પ્રત્યે સામાન્ય સહમતિની અભિવ્યક્તિ, સામાન્ય રીતે પૂરતી ગણાશે.

૧૮. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “શિવશરણાખ્યા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, જેટી ૨૦૧૩ (૭) એસસી ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“તે અપીલીય અદાલત સમગ્ર પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવા સક્ષમ છે, તેમ છતાં, અન્ય કેટલાક સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવું આવશ્યક છે અને એ બાબત ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે નિર્દોષ છૂટકારો દ્વિગુણ નિર્દોષતાના અનુમાનનું પરિણામ છે.”

૧૮. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “શિવશરણાખ્યા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, જેટી ૨૦૧૩ (૭) એસસી ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

તે અપીલ અદાલત સમગ્ર પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવા માટે સત્તાધિકારી છે, જોકે, કેટલાક અન્ય સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું હોય છે અને એ ધ્યાનમાં રાખવું પડે છે કે નિર્દોષ છુટકારો નિર્દોષતાની બેવડી પૂર્વધારણામાં પરિણમે છે.

૧૯. વધુમાં, “સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા”, (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૧૫૩, ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

આ મુદ્દા પરનો કાયદો સુસ્થાપિત છે કે ૧૯૮૮ ના અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનવા માટે ગેરકાયદેસર પરિતોષની માંગણી એ એક અનિવાર્ય શરત છે. જ્યારે કેસમાંનો મૂળભૂત પુરાવો વિશ્વસનીય ન હોય, ત્યારે માત્ર દૂષિત નાણાંની વસૂલાત આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નથી, સિવાય કે લાંચની ચુકવણી સાબિત કરવા માટે પુરાવો હોય અથવા એવું દર્શાવવા માટે પુરાવો હોય કે નાણાં સ્વેચ્છાએ લાંચ તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા. ગેરકાયદેસર પરિતોષ તરીકે રકમની માંગણી અને સ્વીકૃતિ અંગેના કોઈ પુરાવાના અભાવમાં, આરોપી દ્વારા માત્ર રકમની પ્રાપ્તિ દોષ સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતી નથી. આથી, ૧૯૮૮ ના અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ ઊભી થયેલી વૈધાનિક પૂર્વધારણાને ખંડિત

કરવાનો બોજો આરોપી પર રહે છે, જેના માટે તેણે પ્રત્યક્ષ કે સાંયોગિક પુરાવા રેકર્ડ પર લાવીને વાજબી સંભાવના સાથે એ સ્થાપિત કરવાનું રહે છે કે તેના દ્વારા નાણાં ૧૯૮૮ ના અધિનિયમની કલમ ૭ માં ઉલ્લેખિત હેતુ કે પુરસ્કાર સિવાય અન્યથા સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા. અધિનિયમની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલતે આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલ ખુલાસાને, જો કોઈ હોય તો, માત્ર સંભાવનાના પ્રાબલ્યની કસોટી પર જ ધ્યાનમાં લેવાનો રહે છે, અને તમામ વાજબી શંકાથી પર સાબિતીની કસોટી પર નહીં. જોકે, આરોપીને એ સમજાવવા માટે કહેવામાં આવે કે પ્રશ્ન હેઠળની રકમ તેના કબજામાંથી કેવી રીતે મળી આવી, તે પહેલાં ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા પાયાની હકીકતો સ્થાપિત થવી જોઈએ. ફરિયાદી છટકાની સફળતા સાથે સંબંધિત એક હિત ધરાવતો અને પક્ષપાતી સાક્ષી છે અને તેના પુરાવાની ચકાસણી અન્ય કોઈ હિત ધરાવતા સાક્ષીની જેમ જ થવી જોઈએ. યોગ્ય કિસ્સામાં, અદાલત આરોપી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવતા પહેલાં સ્વતંત્ર સમર્થન માંગી શકે છે.

૨૦. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, મારા મતે નીચલી અદાલતે અહીંના મૂળ આરોપી-સામાવાળાઓને નિર્દોષ છોડી મૂકતો વિવાદાસ્પદ ચુકાદો અને આદેશ

પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી, અને તેથી, હાલની અપીલ રદ થવાને પાત્ર છે.

૨૧. પરિણામે, આ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે. નીચલી અદાલતનો તારીખ : ૧૭.૦૫.૨૦૦૩ નો ચુકાદો અને આદેશ કાયમ રાખવામાં આવે છે. જામીન પર હોય તેવા આરોપીના જામીનખત, જો કોઈ હોય તો, રદ કરવામાં આવે છે. આર એન્ડ પી તાત્કાલિક સંબંધિત નીચલી અદાલતને પરત મોકલવામાં આવે.

(ન્યાયમૂર્તિશ્રી કે.જે.ઠાકર)

ઉમેશ

વિષય: ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૩(૧)(સી) (૧-૨-૩) અને કલમ ૧૩(૨) મુજબ ના કેસ હેઠળ થયેલ હુકમ સામે અપીલ.

This judgment has been translated using AI Tool

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used

for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.